

МЕРКИ ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ НА ДЕЙНОСТТА НА ПРИВЪРЖЕНИЦИ НА „ИСЛЯМСКА ДЪРЖАВА” НА ТЕРИТОРИЯТА НА БЪЛГАРИЯ КАТО ЧАСТ ОТ ЕС

Иво Калинов, Константин Андреев, Надежда Илиева

Юридически факултет, Софийски университет “Св. Климент Охридски”, 1504 София, България; ivo_ss_ivo@abv.bg

РЕЗЮМЕ

Преди възникването на „Ислямска държава” се приемаше, че тероризмът е явление, различно от криминалната и организираната престъпност, тъй като терористичните акции нямаха за цел овладяване или защита на територия или обект за продължително време. „Ислямска държава” опроверга това схващане, като прояви революционно нов подход и методи за постигане на политическите си цели, а именно прехвърляне на асиметричните бойни действия на полето на пряка военна конфронтация с масивни военни операции, с овладяване на обекти и територии, населявани от ислямската общност. Въпреки това неспазването и непризнаването на Женевските конвенции и допълнителните протоколи към тях ясно показва, че радикалният ислямизъм не еволюира във форма на национално – освободително движение, а само променя методите и начините на действие за постигане на целите.

Към момента в конфликта са въввлечени около 100 държави. Броят на чуждестранните участници, които воюват на страната на „Ислямска държава”, е нараснал от 13 – на 20 хиляди, по данни на руското разузнаване. Привличането на наемници от Европейския съюз сериозно подкопава сигурността. Следователно, борбата срещу този социален феномен трябва да се води от всички правови държави и особено внимание следва да се обърне на скритите форми на тероризъм, тъй като съответните мерки в дългосрочен план ще имат решаваща роля в борбата срещу радикалните идеологически и религиозни конфликти.

Към скритите форми на тероризъм се отнасят дейностите, упражнявани от три от организационните роли на привържениците на „Ислямска държава”: „съчувстващ“, „агитатор“ и „вербовчик“ и тези дейности следва да се инкриминират в националните законодателства. Наказателно-правната защита срещу тероризма трябва да бъде основна задача за изменение и допълнение на Наказателния кодекс, с който трябва да се отстранят пропуските в контекста на потенциална заплахата от „терористични действия”. Това изменение може да изпълни изискванията и на резолюция №2178 на Съвета за сигурност при ООН от 24.09.2014 г. за борба с тероризма.

Липсата на наказателно-правно определение на тероризма не освобождава държавните органи на Република България от отговорност за противодействие на тероризма. Борбата се изразява, както в провеждане на разузнавателна, контраразузнавателна, оперативна-издирвателна, охранителна и друга дейност, така и в провеждането на специални операции за неутрализиране на терористични групи и реагиране при възникване на терористични инциденти, застрашаващи български граждани на наша или чужда територия.

Ключови думи: Ислямска държава, тероризъм, противодействие

ВЪВЕДЕНИЕ

Преди възникването на „Ислямска държава” се приемаше, че тероризмът е явление, различно от криминалната и организираната престъпност, тъй като терористичните акции нямаха за цел овладяване или защита на територия или обект за продължително време. „Ислямска държава” опроверга това схващане, като прояви революционно нов подход и методи за постигане на политическите си цели, а именно прехвърляне на асиметричните бойни действия на полето на пряка военна конфронтация с масивни военни операции, с овладяване на обекти и територии, населявани от ислямската общност. Въпреки това неспазването и непризнаването на Женевските конвенции и допълнителните протоколи към

тях ясно показва, че радикалният ислямизъм не еволюира във форма на национално – освободително движение, а само променя методите и начините на действие за постигане на целите.

Към момента в конфликта са въввлечени около 100 държави. Броят на чуждестранните участници, които воюват на страната на „Ислямска държава”, е нараснал от 13 – на 20 хиляди, по данни на руското разузнаване. Привличането на наемници от Европейския съюз сериозно подкопава сигурността. Следователно, борбата срещу този социален феномен трябва да се води от всички правови държави и особено внимание следва да се обърне на скритите форми на тероризъм, тъй като съответните мерки в дългосрочен план ще имат решаваща роля в борбата срещу радикалните идеологически и религиозни конфликти.

Като член на ЕС, а подбудена и от мотиви за защита на националната сигурност, България трябва да предприеме съответните мерки за противодействие на тези радикални терористични елементи, които застрашават живота на индивида и обществения строй на държавата като цяло чрез предизвикване на чувство на страх и несигурност в ежедневието и уронване образа на държавата като притежаваща възможността да опази гражданите си. Наказателноправната защита срещу тероризма трябва да е основна задача за изменение и допълнение на Наказателния кодекс, с което трябва да се отстранят пропуските в контекста на потенциална заплаха от терористични действия.

ЦЕЛ

Цел: политическа – да създадат ислямска държава.

Средства: в зависимост от конкретния акт на умишлено насилие – физически, принуда, закана.

За да добием пълна представа за характера на Ислямска държава като заплаха за сигурността, е нужно да се спрем на следните важни дефиниции.

Тероризъмът се изразява в извършването на противоправни наказуеми деяния, представляващи акт на насилие, които чрез поставяне в опасност на човешки живот и унищожаване на материални обекти имат за цел да повлияят на държавната политика. В Съединените щати има легално определение на понятието “**международен тероризъм**” - “действия, които започват предимно извън територията и юрисдикцията на Съединените щати и пресичат териториалните граници на страната едва в своята крайна фаза. В повечето случаи авторите на терористичните актове се подготвят и пребивават извън територията на Съединените щати”.

Терористична организация е организация, създадена с цел извършване на терористична дейност или признаваща възможността от използване на тероризъм в своята дейност, която осъществява актове на насилие, насочени към причиняване на смърт и телесни повреди.

Терористична дейност е дейност, насочена към извършване на престъпления с терористичен характер и осъществявана чрез долупосочените действия:

- планиране, организиране, подготовка и реализиране на терористични действия;
- финансиране или оказване на съдействие на терористична организация или терористична група;
- доставка на оръжие и обучение на терористи;
- разпространение на терористическа идеология и подстрекателство към провеждане на терористични акции.

Международна терористична дейност е терористична дейност, която се осъществява от:

- терористи или терористични организации на територията на повече от една държава;

- граждани на една държава по отношение на граждани на друга държава или на територията на друга държава;
- в случаи когато, както терористът, така и жертвата на тероризма, са граждани на една и съща държава или на различни държави, но престъплението е извършено извън пределите на тези държави.

Към скритите форми на тероризъм се отнасят дейностите, упражнявани от три от организационните роли на привържениците на „Ислямска държава“: „съчувстващ“, „агитатор“ и „вербовчик“ и тези дейности следва да се инкриминират в националните законодателства. Наказателно-правната защита срещу тероризма трябва да бъде основна задача за изменение и допълнение на Наказателния кодекс, с който трябва да се отстранят пропуските в контекста на потенциална заплаха от „терористични действия“. Това изменение може да изпълни изискванията и на резолюция №2178 на Съвета за сигурност при ООН от 24.09.2014 г. за борба с тероризма. Предлагат се допълнения на чл. 108а, ал. 1 НК (тероризъм), включващи онези компютърни престъпления, които прерастват в кибертероризъм. Предвижда се същото да обхване и определени предварителни дейности, които целят извършване на терористични престъпления в чужбина, като например преминаване на границата с такова намерение. За престъпление се обявява и съгласието на дадено лице да бъде обучавано за терористична дейност. Обучаващият не се наказва, ако доброволно съобщи на надлежен орган на властта за това и разкрие всичко, което му е известно за осъществяваните престъпни дейности. Подобни мерки биха създали възможност за подвеждане под наказателна отговорност на всяко лице, което участва във финансирането, планирането или подготовката на терористични актове или в подкрепата им. Ограничава се и възможността терористичните групи да създават сигурно убежище.

Към дадения момент законовата рамка на този вид общественонеопасно поведение е следната:

Изпълнителното деяние на престъплението по чл. 108, ал. 1 НК е в две форми, а именно проповядване на фашистка или друга антидемократична идеология и проповядване на насилствено изменение на установения с българската конституция обществен и държавен строй. **Субект** на това престъпление може да е всяко наказателноотговорно лице.

Всяко проповядване предполага довеждане на определени положителни оценки до знанието на други лица, които са неограничен брой. То може да се осъществява както открито (публично) – пред много събрали се хора, така и прикрито („от ухо на ухо“) – пред отделни лица.

Методи за привличане на нови членове, използвани от съвременните активни членове на терористични организации

Основният принцип на този метод за попълване на редиците на терористичните организации е използването на различни личностни, психологически и други качества, на условията на живот на даден човек, който поради определени обстоятелства се е превърнал в цел за привличане към групировката. Притокът на „кадри“ постоянно се поддържа от различни приятелски, роднински, идеологически и религиозни връзки между членовете на организациите.

В най-общ вид мотивите за участие в терористична дейност могат да се разделят на корисни и безкорисни. Корисната мотивация превръща терора в обикновена работа. Както и всяка работа, тя струва пари и може да е способ за получаване на пари за съществуване или за продължаване на терористичната дейност. Терористът бива обучаван, за да придобие определени навици, дават му аванс и обещават да му заплатят определена сума след като изпълни получена задача. В желанието си да спечели пари, той отива и изпълнява тази задача: взривява сграда, отвлича самолет, убива политически лидер или извършва взривяване

на места с масово струпване на население. При такава мотивация терористите малко се различават от обикновените убийци. Анализът на реалните субективни мотиви, според които, по техните собствени думи, са се ръководили хора, участвали дори и веднъж в терористичен акт, позволява да се определят следните основни групи мотиви: *меркантилни; идеологически; за преобразуване и активно променяне на света; за власт над хората; мотиви, генерирани от привлекателността на терора като сфера на дейност; самореализация; другарски мотиви на емоционална привързаност.*

Следователно, **общата черта на терориста** е неговата силна потребност от включването в група с подобни лица, свързани с проблемите на самоидентификацията. Преди да стане терорист човек преминава през апатия и други форми на социална маргинализация. За терориста напускането на организацията е свързано със загуба на собствената му идентичност. Отказът е практически невъзможен поради неговата занижена самооценка, поради факта, че има страх от авторитаризма. Всяко нападение над групата индивидуално се възприема като нападение над самия себе си. Съответно всяка успешна акция увеличава груповата сплотеност.

Членовете на терористичните организации споделят идеологията ѝ, нямат съмнения кой е врагът, определен от лидера, готови са да нанесат удар върху него на каквато и да било цена. Те внимателно слушат проповедите на духовния си лидер за мишените на удара, методите за нападения и др.

Както Робърт Фаулър споделя в статията си “Half measures in fight against Islamic State will only make matters worse”, политиката на демократичните държави спрямо Близкия Изток в много случаи е била погрешна – сред примерите могат да бъдат посочени Афганистан, Либия, Сирия. Ценностите, които ние като индивиди и общество споделяме, не намират приложение в техния обществен строй, те не са универсални и поради тази причина процесът на насилствено налагане на начин на живот, който коренно се различава от традиционния в този регион, е неуспешно. Досега следваната политика на въздушни удари не постига желаните резултати, а напротив – има голям брой пострадали цивилни. Невъзможно е по такъв начин да се овладяват огромни територии, които терористичните елементи възприемат като Родина. Въпреки многобройните си изявления по темата Европейските държави, както и САЩ, не са изразходвали значителни усилия в противодействие на Ислямска държава. Вместо това западни специалисти обучават съюзниците си от региона да воюват с превъзхождащите ги многократно по брой и обучение бойци на новосъздадения халифат. Всяко ефективно дълготрайно решение трябва да бъде генерирано от самото ислямско население. Усилията на коалицията до този момент са постигнали само едно – задълбочаване на омразата към Запада, като поставят под съмнение истинските мотиви зад действията на така наречените „освободители“. В същото време едно преждевременно оттегляне би довело до липса на контрол над една голяма геостратегически нестабилна територия и хуманитарна катастрофа, поставяща в опасност не само принадлежащите към мюсюлманското общество, но и Израел, а също така и Европа. Като резултат от това поне трябва да се положат усилия за стабилизиране и поставяне на минимални условия за устойчиво развитие и връщане към чувство за безопасност в ежедневието на населението. Така ще бъде намалена способността на обстановката в Близкия Изток да генерира радикални елементи и приток на доброволци към лагерите на обучение на терористичните структури.

Национален План за противодействие на тероризма

Балканите станаха обект на подчертан интерес от страна на международни терористични структури като елемент от наблюдавания общ ръст на тероризма в световен мащаб. Въпреки тенденцията на постепенно стабилизиране регионът остава критична зона по отношение на сигурността в Югоизточна Европа и на континента. Налице са комплекс от рискове, свързани с проблеми на държавността, етническо и религиозно противопоставяне,

високо ниво на организирана престъпност и корупция, нелегален трафик на оръжие, наркотици, хора и др. Представлявайки интегрална част от региона, Република България не прави изключение. Активното участие на страната ни в световната антитерористична коалиция и наличието на български контингенти в различни кризисни точки по света прави България потенциален обект на терористични действия.

Въпреки липсата на непосредствена терористична заплаха съществуват вътрешни фактори, които създават предпоставки за нейното възникване като например обособен контингент от трайно установили се чужди граждани от рискови държави; наличието на значителен миграционен поток от транзитно преминаващи лица и лица, търсеци закрила у нас; дейността на религиозни фондации и други неправителствени организации сред българската мюсюлманска общност, насочена към нейното консолидиране на базата на крайни форми на исляма; наличието в страната на отделни симпатизанти на терористични организации и радикални формирования, както на политическа, така и на религиозна основа; вътрешният криминален контингент в Република България и по-конкретно организираната престъпност и възможните ѝ връзки с терористични структури.

През последните няколко години бяха приети основополагащи международни документи в сферата на противодействието на тероризма в световен мащаб, между които са: Глобална стратегия и План за действие на ООН; Стратегия и План за действие на Европейския съюз за борба с тероризма; Стратегия и план за действие на Европейския съюз против радикализацията и набиране на терористи; Инициативи и директиви на Съвета на Европейския съюз и на Европейската комисия, касаещи противодействие на финансирането на тероризма, сигурността на експлозивите, защитата на европейската критична инфраструктура и др.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Липсата на наказателно-правно определение на тероризма не освобождава държавните органи на Република България от отговорност за противодействие на тероризма. Борбата се изразява както в провеждане на разузнавателна, контраразузнавателна, оперативно-издирвателна, охранителна и друга дейност, така и в провеждането на специални операции за неутрализиране на терористични групи и реагиране при възникване на терористични инциденти, застрашаващи български граждани на наша или чужда територия.

БИБЛИОГРАФИЯ

1. Министерски съвет, 2008. Национален план за противодействие на тероризма.
2. Недкова В., 2015. Ислямска държава е прекалено близо до нас. News.bg, 27-02-2015.
3. Fowler R., 2014. Half measures in fight against Islamic State will only make matters worse, Special to The Globe and Mail, Oct. 03 2014.